

RANGLARNING KIYIMGA TASIR ETUVCHI KOMPOZITSION YECHIMI VA KOLORISTIK QATORINI TUZISH

Ergasheva Rashida Abdug`anievna

Namangan muhandislik-texnologiya instituti katta o`qituvchisi

Rayimberdieva Dilrabo Xabibullaevna

Namangan muhandislik-texnologiya instituti katta o`qituvchisi

Anotatsiya: *Ushbu maqolada insonlarning tuzilishi old va ort tarafdin simmetrik yon tomondan nosimmetrik ko`rinishga ega bo`lib kostyum tektonikasi odam tektonikasi bilan mos kelishi, kiyimda ranglarning ahamiyati, kompozitsion muvozanatni muammolari o`rganilib tahlil qilindi.*

Kalit so`zlar: *kompozitsiya, sifat, simmetrik, funksional, estetik, kostyum, funksional, ergonomik, bashang, rang*

Kompozitsion muvozanati – bu faqat miqdorlarni tengligina emas. U kompozitsion markazga nisbatan asosiy vaznlarnig joylanishi, proporsiyalari, muhim va ikkinchi darajali o`qlari, shaklningplastikasi, rang va ton nisbatlari bilan bog`liq. Kompozitsion muvozanat simmetriya va nosimmetriya kompozitsiya-larida har xil seziladi. Simmetriya ko`pincha muvozanatning sinonimi deb hisoblanadi. Lekin, bu doimo to`g`ri bo`lishi mumkin emas. Bo`limlar va yahlitning proporsionalligi va masshtablikning mosligi tog`ri kelmaganda muvozanat bo`ziladi. Simmetrik kompozitsiyalarida muvozanatgan oddiy vositalar bilan erishiladi.

Bashang kiyimda esa kostyum ifodali bo`lishi uchun kompozitsionmuvozanatga kostyum shakllarini figuraning shakllariga qaramaqarshiligi bilan erishiladi. Bu holda dizayner sezgir bo`lishi

muhim. Kostyumda kompozitsion muvozanat uning vazni va figurasiold va yon fizik turfunligi bilan doimo tekshiriladi. Rang kostyumni kompozitsion muvozanatiga ham ta`sir etadi. Aktiv rangli shakllarda bu yaqqol ko`rinadi. SHuning uchun ranglarningaktivligini va ularning miqdorini kostyum kompozitsiyasida to`friishlatish lozim. Kostyumning yuqori tomonida yorqin ranglarningko`pligi shaklning turfunligini buzadi.Kompozitsion muvozanatga erishish uchun tekislikni odam ko`zi.Yashil rang o`simliklar rangi – odamni tinchlantiradi va qonbosimni pasaytiradi. Qadimda Sharqda yashil rangga o`simlik yokizumrad toshga uzoq tikilib turish charchagan ko`zni dam olishigayordam beradi deb hisoblashgan.

Havorang pulsni seknlashtirib, qon bosimini tushiradi, nafas olishni yaxshilaydi. Bu rangdan asosan asab sistemasi vanafas olish organlari betob bo`lgan odamlarni davolashda foydalaniladi.Qora rang esa farqli o`laroq odamni ta`bqib qilib, uni ezadi.Bu rang qoronfulik va zulmatga taqqoslanadi. Qadimda odamlarbu rangdan qo`rqishgan, qora rangdan qo`rqish bolalar va ayrimkattalarda hozir ham kuzatiladi.Bir xillikdagi kulrang ham huddi qora rang kabi ezilish vazulmatni, pushti rang esa dadill ikni uyg`otadi.

Rang ramzlari. Fizik va psixofiziologik xususiyatlariga bi-noan rang turli ramzlariga egadir. Azal-azaldan rang hayot va mamot ramzi, quvonch va hafalik, ijtimoiy belgi bo'lgan. Rang ramzlari tarixning turli davrlarida turlicha munosabatda bo'lgan. Davlat tuzumi soddadil bo'lgan mamlakat aholisiva qasrlarda aniq yorqin rangli liboslar kiyishgan. Murakkabroqpoʻfonali davlat tuzumi hukm surgan joyda ranglar ochroq va yorqinbo'lmagan. Ranglarning tuzilishi murakkab va nozikdir. Yuqorida taʼbidlangan misollar sanʼatdagi va libosdagi ramzlari juda chuqur qadimgi ibtidoi jamoa tuzumining insonongiga singishi bilan teng yaralgan degan dalillar haqida dalolat beradi. Keynchalik bu ramzlar ko'pgina jamoat va ijtimoiy sabablar taʼsirida maydalashib o'zgarib ketdi va alohida ram-ziy tilga oid tizimlarga aylandi.

Tajribaning ko'rsatishicha, sariq rang insonda iliq taassurot qoldiradi. Biror tomonga sariq oyna ortidan qaralsa, ko'z ravshanlashadi, yurak kengayadi, ko'ngil quvnoqlashadi, huddi bizga iliq shabboda esayotgandek tuyiladi. Sariq rang o'zi bilan yorug'lik – nur olib kelsa, ko'k rang esa biror qoramtir, to'qlik olib keladi.

No	Rang	Ko'rish	Fiziologik	Tasavvur	Psixologik
1	Qizil	Aniq, ravshan, yorqin	Issiq, hayajon	Isyon, yong'in, shovqin	Qaynoq, ehtiros, g'azab
2	Olovrang qizg'ish	Ravshan, ajrab turadigan	Kayfiyat buzilishi, hayajon	Quyosh, tantana	Qo'pollik, kuch-quvvat
3	Olovrang	Ravshan, ajralib turuvchi	ziddiyat	Quyosh botishi	Notinchlik, keskinlik
4	Sarg'ish olovrang	Yaltiroq, ajralib turmoq	Qiziqish	Quyosh chiqishi, oltin	Baxt, hayot, hosildorlik
5	Sariq	Yaltiroq	Betoblik	Nur, limon	Quvnoqlik, xursandlik
6	Sarg'ish yashil	Yaltiroq	Osoyishtalik	Bahor, yosh novdalar	Umid, zaiflik
7	Ko'k	Hayoliy	Salqin	Uzoqlik	Tinchlik, osoyishtalik
8	Siyohrang	Zich havo, oqshom	Iliqhavo	Binafsha	Tantana, motam
9	Qirmizi	Shirali	Ehtiros	Saltanat	Dinamik, dabdabalik
10	Yashil	Noturg'un, neytral	Osoyishta, sofliik	O'simlik, dengiz	Tinchlik, turg'unlik

TAHLILLAR NATIJASIDA

kostyumda rang kompozision muvozanatga ham ta`sir ko`rsatishi ranglarni aktivligi va ularni miqdorini kostyum kompozitsiyasida to`gri ishlatilishi ko`rib chiqildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xasanbaeva G.K. Kostyum dizayni. Darslik - T. : TTESI, 2013.-2476.
2. Xasanbaeva G.K. Libos dizayni (Ma`ruza matni) - T. : TTESI, 2011